ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Michala Mazance a soudců JUDr. Marie Žiškové a JUDr. Josefa Baxy v právní věci žalobce S. H., právně zastoupen JUDr. Jiřím Novákem, advokátem v Praze, se sídlem Sokolovská 60, Praha 2, adresa pro doručování: Náměstí T. G. M. 11, 750 00 Přerov, proti žalované České správě sociálního zabezpečení, Křížová 25, 225 08 Praha 5, v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 3. 6. 2002,

takto:

I. Žaloba se zamítá.

II. Žalobce nemá právo na náhradu nákladů řízení.

III. Žalované se právo na náhradu nákladů řízení nepřiznává.

Odůvodnění:

Rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení (v textu jen „žalovaná“) ze dne 3. 6. 2002 byla zamítnuta žádost žalobce o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 až 1945.

Proti rozhodnutí žalované podal žalobce podle procesních předpisů účinných do konce roku 2002 opravný prostředek, který byl předložen Vrchnímu soudu v Olomouci v červenci 2002; po provedení přípravných úkonů však již tento soud o věci samé do konce roku 2002 nerozhodl. Podle přechodných ustanovení k reformě správního soudnictví byla věc předána Nejvyššímu správnímu soudu k dokončení řízení (§ 129 odst. 2 a § 132 soudního řádu správního). Nejvyšší správní soud proto poté v řízení pokračoval, jako by byla podána žaloba proti správnímu rozhodnutí, a protože žádný z účastníků netrval na osobní účasti na jednání soudu, rozhodl o věci bez toho, aby je nařizoval (§ 51 odst. 1 s. ř. s.).

Žalobce v opravném prostředku (žalobě) namítl, že rozhodnutí nepovažuje za spravedlivé; tvrdí, že byl politickým vězněm. Uvedl, že byl odsouzen Mimořádným lidovým soudem v Brně za zločin proti státu podle § 2 dekretu prezidenta republiky č. 16/1945 Sb., jehož se měl dopustit tím, že v době zvýšeného ohrožení republiky v roce 1944 ve L. a K. byl členem S.; vazbu a trest odpykával od 28. 7. 1948 do 28. 12. 1950, ale byl ve vazbě i v Polsku od února do října 1945. Po roce 1989 byl tento rozsudek ke stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem v roce 1991 zrušen v lednu následujícího roku rozsudkem bývalého Nejvyššího soudu České republiky. Trestní stíhání bylo pak zastaveno podle amnestijního rozhodnutí prezidenta republiky (amnestie z 1. 1. 1990); žalobce sice prohlásil, že na dalším projednání věci trvá, ale tuto žádost posléze vzal zpět, takže Okresní soud v Přerově svým usnesením z 5. 12. 1994 trestní stíhání s konečnou platností zastavil.

Žalobce tvrdí, že je politickým vězněm ve smyslu zmíněného zákona č. 261/2001 Sb., a proto si podle tohoto zákona podal žádost o poskytnutí jednorázové částky, ale ta mu byla zamítnuta. Z korespondence se žalovanou žalobce dovodil, že žalovaná vychází z toho, že v posuzované věci měly být splněny dvě podmínky: jednak to, že stížnost generálního prokurátora byla podána podle § 1 nebo podle § 30 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, jednak to, že žalobce musel prohlásit, že na pokračování v trestním řízení trvá a v takovém řízení by bylo rozhodnuto o vině a trestu na základě původní obžaloby. Tuto druhou podmínku žalobce nepovažoval za zákonnou, sdělil to žalované, ale jeho žádost byla přesto zamítnuta s odůvodněním, že zákon č. 119/1990 Sb. se vztahuje na skutky spáchané po 5. květnu 1945. Protože skutek, pro který byl žalobce odsouzen, se stal před tím, nemohl mu podle žalované prý nárok podle zákona č. 261/2001 Sb. vzniknout.

Takový názor žalobce popírá; z úvodních ustanovení zákona o soudní rehabilitaci dovozuje, že zmíněné časové omezení nemá zákonný podklad, resp. takové časové omezení se vztahuje jen na ta rozhodnutí, která jsou zrušena přímo *ex lege* (§ 2 zákona č. 119/1990 Sb.), případně na rozhodnutí rušená v tzv. přezkumném řízení (§ 4). Neplatí to ale při postupu podle § 30 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. (podání stížnosti pro porušení zákona generálním prokurátorem, který je povinen stížnost podat „i v jiných věcech“, tedy i tam, kde skutek se stal před rozhodným datem). Dále pak žalobce rozvádí porušení zákona, k němuž došlo při jeho odsouzení a které je konstatováno ve zrušovacím rozsudku Nejvyššího soudu ČR z roku 1992 a dovozuje, že toto zrušení nastalo z důvodů uvedených v § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb.

Dále žalobce vytýká napadenému rozhodnutí, že se opírá o zjištění, že tu neexistuje souvislost mezi zrušovacím rozsudkem Nejvyššího soudu ČR a zákonem č. 119/1990 Sb.; žalovaná totiž tvrdí, že stížnost pro porušení zákona byla podána podle obecných trestně procesních předpisů, nikoli podle zákona o soudní rehabilitaci. Žalobce proti tomu namítá, že jenom změna společenských poměrů po roce 1989 a po vydání zákona o soudní rehabilitaci umožnila vydání rehabilitačního rozhodnutí. Kromě toho bylo povinností žalované opatřit si spis bývalé Generální prokuratury ČR a zjistit z něj rozhodné skutečnosti.

Žalovaná ve vyjádření k věci setrvala na tom, že rozhodla správně a - shodně jako v napadeném rozhodnutí - poukázala na to, že skutek, za který byl žalobce odsouzen, se stal přede dnem 5. 5. 1945, a tedy odsouzení nemohlo být zrušeno podle zákona o soudní rehabilitaci. Napadené rozhodnutí nad rámec toho dodává, že žalobce nebyl rehabilitován podle zákona č. 119/1990 Sb. nebo podle zákona č. 198/1993 Sb., a proto není osobou oprávněnou.

Nejvyšší správní soud o žalobě uvážil:

Co do právní argumentace je třeba žalobě přisvědčit potud, že ustanovení § 30 odst. 2 nestanovilo žádné časové omezení v tom smyslu, že by i v těchto případech mohla být stížnost podána jen tam, kde trestný skutek byl spáchán po datu 5. 5. 1945. Z této úvahy ale nemůže žaloba pro sebe nic vytěžit.

Pro vznik nároku podle zákona č. 261/2001 Sb. se kromě dalších podmínek vyžaduje, aby rozhodnutí o věznění bylo zcela nebo částečně zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, nebo podle zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu.

Žaloba přehlíží, že zákon o soudní rehabilitaci má dva typy zrušení rozhodnutí, a to ze zákona (§ 2) a v přezkumném řízení (§ 4). Ustanovení § 30 odst. 2, jehož se žalobce dovolává, vůbec není důvodem zrušovacím, ale vyjadřuje speciální povinnost (a nikoli jen oprávnění jako podle obecné úpravy tehdy účinné) generálního prokurátora podat stížnost pro porušení zákona pro ten okruh věcí, v nichž došlo k odsouzení z důvodů uvedených v § 1 zákona o soudní rehabilitaci. Smyslem ustanovení § 30 odst. 2 nebylo tedy založení samostatného zrušovacího důvodu, nakonec to ani z jeho textu neplyne, ale stanovení nové pravomoci generálního prokurátora vyvolat u Nejvyššího soudu řízení o stížnosti pro porušení zákona, a to podle obecných právních předpisů (trestního řádu), jinak řečeno, prolomit jinak obecně platnou zásadu oportunity a pro okruh případů stanovených v § 1 zákona o soudní rehabilitaci změnit návrhové oprávnění generálního prokurátora v návrhovou povinnost.

Pak ovšem má žalovaná pravdu potud, že žalobce nebyl rehabilitován podle zákona o soudní rehabilitaci, ale podle obecných předpisů, i když - v tom je třeba žalobci zřejmě přisvědčit - by beze změny poměrů po roce 1989 k takové rehabilitaci zřejmě nedošlo.

Žalobce doložil k žalobě stejnopis rehabilitačního rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tz 134/91. Z něj vyplývá, že rozsudek Mimořádného lidového soudu v Brně byl zrušen nikoli v přezkumném řízení podle § 4 zákona o soudní rehabilitaci, ale podle obecných procesních předpisů ke stížnosti generálního prokurátora ČR, podané ve prospěch obviněného (§ 266 a násl. trestního řádu ve znění tehdy účinném). Podle odůvodnění rozsudku nejvyššího soudu nebyla v řízení před mimořádným lidovým soudem náležitě prověřena obhajoba obviněného a provedeny jím navrhované důkazy. V tom spatřoval nejvyšší soud porušení § 3 a § 258 trestního řádu soudního (zákon č. 119/1873 ř. z.), napadený rozsudek zrušil a současně trestní stíhání v důsledku amnestie zastavil. Z rozsudku

nevyplývá, že by se při podání stížnosti pro porušení zákona generální prokurátor dovolal ustanovení § 30 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci.

To ostatně Nejvyšší správní soud nad rámec vlastních rozhodovacích důvodů a pro úplnost ještě ověřil nahlédnutím do spisu bývalého Nejvyššího soudu České republiky; zde je založen originál stížnosti pro porušení zákona, avšak ani stížnost sama se nedovolává jiných důvodů než těchže procesních, které v rozsudku také akceptoval nejvyšší soud, zejména se nedovolává důvodů uvedených v § 1 zákona o soudní rehabilitaci ani ustanovení § 30 odst. 2 téhož zákona. Stejně tak to platí i o spisu bývalé Generální prokuratury ČR sp. zn. V/1 Pz 6203/91, kde je mj. založen jak podnět žalobce k podání stížnosti pro porušení zákona, tak stanovisko bývalé Krajské prokuratury v Brně, které doporučilo podat stížnost pro porušení zákona z procesních důvodů (nedostatky v dokazování, neprovedení důkazů, nesprávné hodnocení důkazů, nevyvrácení obhajoby), ale i koncept vyřízení věci na Generální prokuratuře, opírající se o shodné důvody.

Bylo již vyloženo, že ani případné podání stížnosti pro porušení zákona podle § 30 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci a z důvodů uvedených v § 1 téhož zákona by neznamenalo, že rozhodnutí o věznění bylo podle tohoto zákona zrušeno a že je tak splněna podmínka vzniku nároku podle zákona č. 261/2001 Sb. Navíc je pak zřejmé, že stížnost pro porušení zákona ani z těchto důvodů podána nebyla. To, že společenské a politické podmínky pro spravedlivou rehabilitaci žalobce se splnily až po změnách v roce 1989, na tom nic nemění.

Proto tedy Nejvyšší správní soud věc uzavřel s tím, že žalovaná důvodně žádost žalobce zamítla, když správně dospěla k závěru, že rozhodnutí o věznění žalobce nebylo zrušeno podle zákona o soudní rehabilitaci. Proto i správní soud žalobu jako nedůvodnou zamítl.

Žalobce neměl ve věci úspěch a právo na náhradu nákladů řízení mu proto nenáleží. Žalovaná toto právo neuplatnila a podle obsahu spisu jí ani náklady v řízení nevznikly. Proto soud o nákladech rozhodl tak, že vyslovil, že žalobce právo na náhradu nemá a žalované toto právo nepřiznal (§ 60 s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí nejsou opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30. září 2003

JUDr. Michal Mazanec
předseda senátu